

KÜTÜPHANECİ ve GERÇEK
ya da
«Who is Blaming, who?»

Özer SOYSAL*

**Kıbrıs Kütüphanelerinin 1974'ten sonraki durumu ile ilgili olarak
Rum Kütüphaneciler Derneği Başkanı'nın yaptığı yayın üzerine**

Geçenlerde iki yazı okudum. İlki on, ikincisi beş yıl önce yayınlanmış. Kıbrıs kütüphaneleri konu edildiğinden özellikle dikkatimi çekti. Yazarı, Rum Kütüphaneciler Derneği Başkanı, Costas D. Stephanou. Kıbrıs üzerine serpiştirilmiş birkaç satırlık bilgiden sonra, Ada'nın İngiltere yönetimine geçmeden ve geçişini izleyen dönemlerde kütüphanelerin durumunu ele alıyor.¹

Stephanou'nun ya kütüphaneci olarak söyleyebileceği fazla bir şey yok, ya da bu kimlik altında değişik şeyler anlatma çabasında ki 1974 Barış Harekatı, yazı'nın teması yapılmış. Ama yazılarında, okuyanı XVI. Yy. a dek götürerek amacı yönünde ısındırmayı da unutmuyor. Stephanou'ya bakılırsa, «1571-1878 arasındaki Türk işgali sırasında bütün sanat ürünleri yıkıma uğratılmış; St. Sophia (Lefkoşe) ve St. Nicholas (Magoşa) Katedralleri camiye dönüştürülmüş; kilise ve diğer yerlerde korunan kitapnastır, kilise ve piskoposluklardaki eski dermelerden sağlanan bütün kitap kurtarılabilmıştır...» Ne var ki, Stephanou, herhalde dalgınlığından olacak, bu amansız Türk yönetimi sırasında, Kıbrıs Kilisesi'nin varlık bulunduğunu; Kilise'nin Arşevüklük Kütüphanesi'nin kurulduğunu; çeşitli manastır, kilise ve piskoposluklarda ki eski dermelerden sağlanan bütün kitapların anılan Kütüphane'de toplandığını, Arşevüklük Kütüphanesi'nin böylesi dermelerden doğduğunu» da ağızından kaçırmakta. Dahası, umursamazlığını sürdürerek «Kıbrıslı rumların 1812'de kurduğu «Hellenic School of Nicosia»da 1840 yılında bir yeni kütüphanenin hizmete girdiğini» anlatıyor. Türk yetkililere de Okul'un kuruluşuna katkıda bulunmadıkları için sataşma var.

Yazar, Ada'nın 1878'de Britanya yönetimine bırakılması üzerine. İn-

---

* A. Ü. DTC Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü Öğretim Üyesi.

gilizler'ce sağlanmış yardım sonucu, Yunanistan ve İngiltere'den getirilenlerle kitap sayısının arttığını; özellikle devlet kuruluşlarında kimi kütüphanelerin hizmete girdiğini...; 1878-1960 İngiliz yönetimi sürecinde ilk defa belediyelerce altı büyük kentte halk kütüphaneleri kurulduğunu; bütün orta dereceli okulların kendi kütüphanelerini oluşturduğunu; ayrıca, değerli kitap, belge ve inkunabel içeren öze kütüphaneler meydana getirildiğini ve geliştirildiğini de vurgulamakta.

Stephanou'nun deyişine bakılırsa, Kıbrıs'ta bağımsızlığın kazanılmasından sonra (rum) kütüphanelerce ulaşılmış düzey, «Temmuz 1974'teki Türk istilası ile kökten değişmekte». Değişikliğin nitelik ve boyutları ise, özetle şöyle yansıtılmaktadır : «Eğitim Bakanlığı'nın Merkezi Kitap Deposu... bombardımanda kül olmuş...; işgal edilmiş alanda kalan 171 öğrenci ve öğretmen kütüphanesi kısa sürede yokolma tehlikesi ile yüzyüze gelmiş...; orta öğretim düzeyinde yirmi iki okulla eş sayıda okul kütüphanesi yine Türklerin denetimindeki alanda kalmış...'tır.»

Stephanou, Kıbrıs'ta, halk kütüphanelerinin %37'sinin Türklerin elindeki bölgede bulunduğunu...; Unesco'nun sağladığı bir gezici kütüphanenin ele geçirildiğini; Magosa ve Girne'de çok ender kitaplar, harita, yazma, belge ve inkunabeli içeren altı özel kütüphanenin... yazgısının bilinmediğini»de söylüyor.

Kendi deyimiyle, «Kıbrıs yıkımı»nın daha başlarında Kıbrıs (rum) Kütüphaneciler Derneği çeşitli kütüphaneci derneklerine aşağıdaki «protesto telgrafı»nı göndermiş :

«...Kıbrıs'ın en verimli toprağının %40'una girildi... işgal edilen bölgedeki kütüphaneler yakıldı ya da yağma edildiler. Değerli kitap ve belgelerle tarihsel değer taşıyan diğer sanat ürünleri yok edildi... Uygur dünya... tepkisini göstermedikçe Kıbrıs'ın 8000 yıllık kültür kalıtı tehlikededir.. Durumun üyelerinize iletilmesi, Kıbrıs halkı ve kültür kalıtını korumak için en güçlü biçimde etkili olmanız dileği ile.»

«Mesaj»a karşılık olarak, kimi kütüphaneci derneklerinden «sempati mesajları» geldiğini belirten Stephanou bunlardan iki alıntı yapıyor :

«Kıbrıs'taki kütüphaneci meslektaşların acısını; çoğu yerine konamaz kütüphane, kitap ve belgelerin yok olduğunu öğrenmek bana ve inanyorum ki bütün kütüphanecilere üzüntü vermiştir.» (İngiliz Kütüphaneciler Derneği)

«Yaşanan acı ile Kıbrıs'ın yaşam ve kültürünün yıkımı konusunda birey olarak duyarlık içindeyiz.» (Amerikan Kütüphaneciler Derneği.)

Yazı, önceki suçlama ve yakınmalar yinelenerek dünya kütüphanecilerinden ilgi/destek istemi ile sona ermektedir.

Stephanou'nun tutumunu, 1980'li yıllarda yayınlanmış bir meslek ansiklopedisine yazdığı «Kıbrıs» maddesinde de sürdürdüğü gözlenir. İlkteki gibi metne, örnek olarak, ya göçmen kamplarında kurulmuş çadırlar içinde ya da gezici kütüphane aracılığıyla verilen hizmeti yansıtır resimler eklenmiştir. Türk egemenliğindeki 1571-1878 dönemi ile 1974'e ilişkin süreç üzerine yazar, bilinen görüş ve temayı işliyor. Söz konusu yazı bakımından asıl ilginç olan, nitelik ve düzeyi çok yönden tartışmalı maddenin böyle bir kaynak'ta yer alabilmesidir. Bu tür «propaganda mesajları»nın yalnız ülkesinde değil uluslararası boyutlarda da etkin; mesleki girişimlerdeki önderlik ve katkısı yadsınmaz bir kuruluş (Amerikan Kütüphaneciler Derneği) sorumluluğunda çıkarılmış ve özellikle meslek/yayın ilkeleri gereği yansız olmak zorundaki bir ansiklopedi'de yer bulmasını, Stephanou'nun propaganda/kandırma gücü yoksa ansiklopedi'deki denetim yetersizliği ya da, kasıtlı değilse, editör'ün saflığına mı bağlamak gerektiğini kestirmek güçleşiyor.

Anlaşıldığı gibi, Stephanou, bir politik uygulamada kendisi için seçilmiş ya da çekici bulup üstlendiği görevi yerine getirme çabasıdadır. Ancak, «Propaganda»cılığında ki etkinlik dışında, Stephanou'ya tarihi saptıran bağnazlık, bu kez de O'na, sözcülüğünü yaptığı mesleğin temelde «insanca yaşam» için varolduğunu unutturmuş görünüyor. İnsanı ve mesleki açıdan daha tırmalayıcı olan ise, böyle bir yaşamı ancak, kendi toplumu için düşünebilmesidir. Yazıda verilen, nedeni tutarsız, doğruluk ölçüsü bilinmez bilgi/sayı ve oranlar, Kıbrıs Türk Toplumuna karşı işlenmiş insanlık suçunu gizler ya da bağışlatır, gerçeği değiştirebilir mi?

Kıbrıs Türkü, yıllardır süregelen yaşam ve o'na kaynak olmuş kültürü koruma savaşında, acı ya da kaygılarını fırsat bulup biri dost diğeri hem dost hem «garantör» ülkenin kütüphaneci derneklerine iletseydi tepki acaba ne olurdu?

KAYNAKLAR :

1. «Libraries in Cyprus,» **Assistant Librarian** 68 (3, 1975), 42-43, 52. s.
2. «Cyrus», **ALA World Encyclopedia of Library and Information Services** (Chicago, ALA, 1980), 170-172. ss.